

*Krešimir Lacković¹⁷⁴**Milan Ivanović¹⁷⁵*

ULOGA LOKALNOG MEDIJA U PROMOCIJI EKONOMSKE ODRŽIVOSTI

Prethodno priopćenje

<https://doi.org/1059014/PWLE2855>

Sažetak

Procesi globalizacije pridonijeli su tehničkom razvoju na civilizacijskoj razini kod svih zemalja, ali postoje i vrlo negativni učinci kod slabije razvijenih i srednje razvijenih zemalja. U prvom redu to su emigracije (iseljavanje) domicilnog stanovništva u razvijene zemlje te imigracije (doseljavanje novog stanovništva) iz udaljenih zemalja s drukčijom kulturnom tradicijom. Tako je iz Hrvatske između 2011. i 2021. u inozemstvo iselilo 329.268 stanovnika, a u razdoblju 2001.—2010. iselilo je njih 88.548. Više je razloga ovim procesima – od kulturnih, socijalnih do ekonomskih. U ovom radu će se razmotriti uloga dnevnih novina „Glas Slavonije“ kao lokalnog medija u promociji ekonomske održivosti što treba pridonijeti mjerama usporavanja emigracije, odnosno zaustavljanju iseljavanja te početku procesa povratka domicilnog stanovništva. Cilj istraživanja je utvrditi postojeću praksu lokalnog medija u promociji ekonomske održivosti Hrvatske, načine medijskog praćenja navedene problematike te okvirno ukazati na potrebnu akciju. Metodologija je desk istraživanjem prikupiti radove o teorijskim postavkama, te načiniti okvirnu analizu lokalnih medija. Vremenski i prostorni okvir: Područje Republike Hrvatske, posebno pet županija slavonske regije u razdoblju od 2013. do 2021. godine. Postavlja se hipoteza o značajnoj ulozi lokalnih medija u procesu globalizacije koji su donijeli razvoj u tehnološkom i tržišnom pogledu, ali u isto vrijeme i negativne učinke glede demografskih procesa što značajno utječe na ekonomsku održivost Republike Hrvatske. Glavna hipoteza bi glasila – lokalni mediji mogu ukazivati na lokalne probleme i djelovati na osvještavanje široke javnosti glede demografskih pitanja. U tom smislu obavljena su istraživanja u dostupnim lokalnim medijima na temelju kojih su nakon analiza i rasprave donijeti odgovarajući zaključci. U zaključku će biti predložen okvir potrebnih aktivnosti lokalnih medija u promociji ekonomske održivosti na području Slavonije (Hrvatske) te smjer za nastavak istraživanja..

Ključne riječi: ekonomska održivost, globalizacija, Glas Slavonije, iseljavanje, slavonska regija

174 Sveučilište Sjever, SC Koprivnica, Hrvatska klackovic@unin.hr

175 Panon institut za strateške studije, Osijek, Hrvatska milanivanovi4@gmail.com

Uvod

Procesi globalizacije pridonijeli su tehničkom razvoju na civilizacijskoj razini kod svih

zemalja, ali postoje i negativni učinci. U prvom redu to su emigracije ili iseljavanje domicilnog stanovništva u razvijenije zemlje. Vrlo je česta pojava i imigracija odnosno doseljavanja novog stanovništva najviše iz udaljenih zemalja s drukčijom kulturnom tradicijom pa se osobe koje dolaze u nove zemlje teško integriraju u novu sredinu u koju su pristigli. S procesima iseljavanja, ali i doseljavanja stanovništva susrela se i Republika Hrvatska, a posebice njezina slavonsko-baranjska regija. Premda su to područja iz kojih se iseljavalo i tijekom 20. stoljeća, pa i ranije, a najviše nakon svjetskih ratova te tijekom komunističkog režima koji je bio na vlasti od 1945. do 1990. godine u Socijalističkoj federativnoj republici Jugoslaviji u sklopu koje je bila i tadašnja Socijalistička Republika Hrvatska. Najnoviji trendovi iseljavanja pojavili su se nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju. Dogodilo se to 1. srpnja 2013. godine. Nakon službenog ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju velik broj napose mladih ljudi odlučilo je osigurati egzistenciju u razvijenijim zemljama Europske unije pa i svijeta. U odluci o iseljavanju ili ostanku, veliku ulogu imaju i mediji, kako oni na nacionalnoj, tako i na lokalnoj razini.

U ovom radu razmotrit će se i prikazati uloga dnevnih novinara „Glas Slavonske“ kao lokalnog medija u promociji ekonomske održivosti, odnosno načinu praćenja ovih pojava te njihovog utjecaja na usporavanje emigracija, odnosno zaustavljanju iseljavanja te početku procesa povratka iseljenog stanovništva. Cilj rada je utvrditi postojeću praksu lokalnih medija u promociji ekonomske održivosti Hrvatske, prikazati načine medijskog praćenja navedene problematike te okvirno ukazati na potrebnu akciju te utjecaj medija i uređivačke politike putem promocije na stvaranje uvjeta za ekonomsku održivost kao potvrda postavljene hipoteze rada. Hipoteza je postavljena o značajnoj ulozi lokalnih medija u procesu globalizacije koji su donijeli razvoj u tehnološkom i tržišnom pogledu, ali u isto vrijeme i negativne učinke glede demografskih procesa što značajno utječe na ekonomsku održivost Republike Hrvatske. Hipoteza bi stoga glasila – lokalni mediji mogu ukazivati na lokalne probleme i djelovati na osvještavanje široke javnosti glede demografskih pitanja.

Metodologija koja će se koristiti u radu bit će desk istraživanje prikupljanja radova o teorijskim postavkama, zatim istraživanje i prikaz zakonskih okvira i obveza javnog servisa u praćenju navedene problematike, te kvantitativna i kvalitativna analiza lokalnih medija odnosno objavljenih članaka na temu iseljavanja, useljavanja i povratka.

Globalizacija i tehnički razvoj

Globalizaciju označavaju procesi ekonomskih, političkih, socijalnih i kulturnih aktivnosti iznad nacionalne razine. Određuje ju se kao „sklop gospodarskih, socijalnih, kulturnih i političkih procesa koji vode sve većoj povezanosti pojedinih dijelova svijeta“ (Čolić, 2014, 185). Prati je niz pozitivnih, ali i negativnih učinaka koji se uglavnom odražavaju na zemlje u razvoju.

Kao pozitivne učinke globalizacije Lazibat i Kolaković navode lakši pristup i dostupnost svijeta u najširem smislu te riječi, lakši pristup informacijama, znanju, zemljama, kulturi, tehnologiji i ekonomiji, slobodno tržište – slobodno kretanje ljudi, kapitala, ubrzanje svjetskog gospodarskog razvoja, te brisanje granica država (uz pomoć tehnologije ne postoji geografska prepreka). Kao negativne učinke globalizacije navode Amerikanizaciju lokalnih i nacionalnih kultura, produbljenje između bogatih i siromašnih, sve veća nejednakost između nerazvijenih i razvijenih zemalja, razvijene zapadne zemlje nameću svoja mišljenja drugim nerazvijenim zemljama, problemi odlaska radne snage (zemlje u tranziciji), uniformiranje ukusa, običaja i navika, globalizacija omogućuje prevelike profite i moć kompanijama za koje se vezuje ogromna količina kapitala, utječe negativno na okoliš, i javlja se i socijalna degeneracija (Lazibat i Kolaković, 2004).

Iseljavanje iz Hrvatske

Iz Hrvatske je između 2011. i 2021. u inozemstvo iselilo 329.268 stanovnika što prikazuje tablica 1, a u prethodnom razdoblju 2001.-2010. godine iselilo se 88.548 stanovnika. Razloga ovim procesima je više, od kulturnih, socijalnih do ekonomskih razloga. Treba naglasiti da su ranijih godina demografi i ekonomisti ukazivali na probleme iseljavanja. Tako

Akrap navodi kako je u razdoblju od 2011. do 2021. najviše iseljenih imala Vukovarsko-srijemska županija u kojoj se na tisuću stanovnika iselilo njih u postotku 128.7. Slijedi Požeško-slavonska županija sa stopom iseljavanja 118,6 na tisuću stanovnika, Sisačko moslavačka županija (stopa 113,4) te Brodsko-posavska županija (107,2) (Akrap,2018).

Tablica 1 Iseljavanje stanovništva iz Republike Hrvatske (DZS,2012)

Godina	Broj odseljenih
2011.	12.699
2012.	12.877
2013.	15.262
2014.	20.858
2015.	29.651
2016.	36.436
2017.	47.352
2018.	39.515
2019.	40.148
2020.	34.046
2021.	40.424
Ukupno	329.268

Na glavnu temu ukazuju i raniji radovi iz 2010. i 2016. godine, ali političari nisu shvaćali upozorenja (Ivanović, Požega 2010; Ivanović, 2016). Na osnovne okvire ove problematike ukazuje se i sljedećim citatom:

„Prema popisu stanovništva 1991. g. na području Zajednice općine Osijek (danas područje 5 županija istočne Hrvatske) živjelo je 977.391 stanovnika – što je činilo 20,0 % stanovništva RH. Prema popisu iz 2001. g. na području 5 županija živi 891.259 stanovnika, a sredinom 2008. (prema DZS) živi 863.381 stanovnika. Nakon agresije na RH i ratnih događanja 1991.-1995. smanjen je broj stanovnika u cijeloj RH; za naše razmatranje bitan je podatak da se u razdoblju 2001.-2008. g. smanjio broj stanovnika na području 5 županija za ukupno 27.878, a da se u Zagrebu povećao za 8.950; Ovu procjenu potvrđuje i razlika između doseljenih i odseljenih iz/iz druge županije i inozemstvo u razdoblju od 2002. do 2008.g.; saldo SliB je

negativan (-17.474), a za grad Zagreb pozitivan (5.712)⁴ (Ivanović, Požega 2010, 476).

Program Vlade Hrvatske za demografsku revitalizaciju

Problemi iseljavanja iz Hrvatske ipak su uočile vlasti te su donijele programe glede rješavanja demografske revitalizacije. Tako je Vlada Republike Hrvatske 2018. godine utemeljila Vijeće za demografsku revitalizaciju Republike Hrvatske u svrhu praćenja i koordinacije provedbe mjera demografske politike iz Programa Vlade Republike Hrvatske za mandat 2016.-2020. U ožujku 2024. godine Sabor RH je usvojio Strategiju demografske revitalizacije Republike Hrvatske do 2033. godine (NN36/2024).

Uloga javnog servisa u procesima zaustavljanja iseljavanja

Na temelju zakona o Hrvatskoj radio televiziji, Vlada Republike Hrvatske i Hrvatska radio televizija kao javni servis, ugovorom su utvrdile javnu misiju i programske obveze te iznos i izvor sredstava za njihovo financiranje za razdoblje od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2027. godine. Prema članku 2 toga ugovora „HRT promiče javne vrijednosti i interese, poštuje interese javnosti, kojoj za svoje djelovanje odgovara. HRT u svojim programima mora zadovoljiti interese javnosti na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te osigurati odgovarajuću zastupljenost informativnoga, umjetničkog, kulturnog, obrazovnog, dječjeg zabavnog, sportskog i drugog sadržaja“ (Ugovor između HRT-a i Vlade RH za razdoblje od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2027. (Zakon o HRTV, NN 137/10).

Prema članku 3 Zakona o Hrvatskoj radio televiziji djelatnost HRT-a je „proizvodnja radijskog, audio-vizualnog i multimedijskog programa, glazbena proizvodnja, pružanje audio i audiovizualnih medijskih usluga, multimedijskih usluga i usluga elektroničkih publikacija kao javnih usluga“ (Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji NN137/10.). Djelatnost iz stavka 1, a prema navedenom Zakonu, ostvaruje se emitiranjem triju radijskih programa na državnoj razini, osam radijskih programskih kanala na županijskoj ili regionalnoj razini u zemaljskoj radiodifuziji, emitiranjem dvaju općih televizijskih programskih kanala na državnoj razini u zemaljskoj radiodifuziji i emitiranjem dvaju specijaliziranih televizijskih programskih

kanala na državnoj razini u digitalnoj radiodifuziji (Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji NN137/10). Među osam radijskih programskih kanala u sastavu HRT-a na regionalnoj razini je i Hrvatski radio Osijek koji svoj program emitira na području cijele Slavonije i Baranje, istočnog dijela Hrvatske. U skladu s tim programska i uređivačka politika Hrvatskog radija Osijek također mora biti u skladu s ugovorom Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske radio televizije. U svojim programskim načelima, Hrvatski radio Osijek posebno vodi računa o Zakonom propisanim obvezama koji su u skladu s člankom 9 Zakona o HRT-u. Tako članak 9 stavak 2 Zakona o HRT-u kao obvezu propisuje informiranje pripadnika hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske što je propisano i u članku 48 Ugovora HRT-a i Vlade RH. Ugovorom je također propisana i obveza informiranja pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj na jezicima nacionalnih manjina, programi za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju, ostvarivanju ravnopravnosti spolova, informiranje i obrazovanje o očuvanju kulturne i prirodne baštine, zaštite prirode i okoliša, zdravlja, zatim informiranje i obrazovanje o demokraciji, civilnom društvu, kulturi javnog dijaloga, ljudskim pravima, ravnopravnosti i političkim pravima građana, a posebni programi namijenjeni su i čuvanju digniteta Domovinskog rata, trećoj životnoj dobi, poticanju poduzetništva, prevenciji kriminaliteta, društveno neprihvatljivim i rizičnim ponašanjima, poticanju sportskih i rekreativnih aktivnosti te stvaranju domaćeg audio vizualnog sadržaja u cilju razvoja domaćeg stvaralaštva koje pridonosi razvoju kulture, umjetnosti i zabave (Ugovor između HRT-a i Vlade RH za razdoblje od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2027. čl. 47-59).

Kao što se može vidjeti iz priloženoga, ugovorom je regulirana obveza informiranja pripadnika hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske, ali nisu propisane programske obveze koje će poticati na demografsku obnovu te povratak iseljništva u Republiku Hrvatsku. U programima javnog servisa, koji se emitira u sklopu Hrvatskog radija Osijek ili na radijskim i televizijskim programima na državnoj razini, ipak su obrađene teme koje na afirmativan način prikazuju ljude koji su se, nakon godina provedenih u iseljništvu, odlučili vratiti u Osijek i Slavoniju. Navodimo primjer iz Regionalnog dnevnika iz 20. travnja 2023. godine u kojem je objavljen prilog o trojici mladih koji su se iz Irske vratili u Slavoniju (Magazin-HRT, 2023). Priloge na slične teme možemo uvrstiti pod neke druge propisane programske obveze u skladu s Ugovorom poput poticanja poduzetništva,

očuvanje kulture i prirodne baštine, zaštite okoliša, informiranje o demokraciji ili političkim pravima građana...

Javni servis pa tako u sklopu njega i kanali na županijskoj i regionalnoj razini u svojim programima dužni su i povećati predstavljanje raznih nacionalnih strategija. U tom smislu mogu se navesti primjeri; Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom do 2020. godine, ili strategije koje su se provodile do 2022. godine poput Nacionalne strategije poticanja čitanja, Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji, Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije ili Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva. Jedno od rješenja je i donošenje nekog oblika nacionalnih strategija kojima će glavna tema biti demografska obnova ili poticanje povratka iseljenika u Republiku Hrvatsku. Na taj način i u javnom servisu u raznim programima, emisijama i na njegovim kanalima, povećao bi se broj takvog medijskog sadržaja koji je sastavni dio sadržaja propisanih strategija.

Analiza Programa Vlade RH (2016. – 2020. i 2020. – 2024.) je pokazala da ni u rečenim programima Vlade niti u Strategiji demografske revitalizacije Republike Hrvatske do 2033. godine nije određena, niti spomenuta, uloga medija u procesima demografske revitalizacije. Svi mediji javnog komuniciranja i informiranja (pa tako i lokalni mediji) imaju vrlo važnu ulogu u promociji ekonomske održivosti i svih mjera (prvo) usporavanja emigracije, odnosno zaustavljanju iseljavanja te početku procesa povratka domicilnog stanovništva.

Analiza lokalnog medija u cilju demografske revitalizacije

Za potrebe rada autori su analizirali lokalni medij „Glas Slavonije“. Radi se o najčitanijim dnevnim novinama Slavonije i Baranje koji ima i vlastiti pripadajući portal, a sjedište mu je u Osijeku. Tako je načinjena okvirna analiza tekstova u Glasu Slavonije u periodu od 2013. do 2023. godine. Prvo je urađena kvantitativna analiza zastupljenosti tekstova u kojem se spominju ključni pojmovi. Uz pomoć pretraživača na stranici www.glas-slavonije.hr, upisani su ključni pojmovi – demografija, iseljavanje, useljavanje i povratnici. Riječi se spominju u tekstovima objavljenima u Glasu Slavonije u navedenom periodu. U promatranom periodu, prema rezultatima pretraživanja, riječ demografija spominje se 139 puta. Najviše je tekstova u kojima se spominje riječ iseljavanje – 270 puta. Useljavanje je

riječ koja se spominje 133 puta. Upisom ključne riječi „povratnici“ dobili smo rezultat pretraživanja u kojem se ta riječ spominje 255 puta. Međutim, detaljna provjera tematske zastupljenosti pojma „povratnici“ pokazala je da se u najvećem broju slučajeva ovaj pojam ne odnosi na tekstove o emigrantima-povratnicima u Hrvatsku i teme vezano za iseljavanje, već na povratnike na primjer u sportu nakon ozljede ili u momčad ili na povratnike s odsluženja zatvorske kazne.

Tematska struktura tekstova u Glasu Slavonije u promatranom periodu

U sljedećem poglavlju navedeni su neki od objavljenih tekstova u Glasu Slavonije koji se tematski mogu vezati za problem iseljavanja i demografsku revitalizaciju.

Može ih se razvrstati u pet skupina.

1. Tekstovi o životu iseljenika u novim sredinama

Tema se obrađuje u sljedećim tekstovima objavljenima u tiskanom izdanju Glasa Slavonije:

- Darko Jerković – „Egzodus koji ne prestaje“ – stvara se slika da su uspješni oni koji su otišli, a da su gubitnici oni koji ostaju; razgovor s Tatom Jurićem, autorom knjige „Iseljavanje Hrvata u Njemačku (Glas Slavonije, 15. i 16. prosinca 2018.)
- Ema Nenadić – Službene statistike drukčije od stvarnosti – Iz Njemačke se očekuje povratak umirovljenika; Cijela Bavarska vapi za radnicima, kaže Osječanin na radu u Njemačkoj; 270 tisuća Hrvata u Njemačku se iselilo od 2012. do kraja 2018. godine (Glas Slavonije, 24. travnja 2019.)

2. Tekstovi o povratcima iseljenika u Hrvatsku

Navode se sljedeći primjeri tekstova:

- Suzana Župan – Braća Šošić zatvorila tvrku u Münchenu i otvorila u Osijeku . Vratili smo se iz Njemačke jer želimo pomoći mladima da ne odlaze iz Hrvatske (Glas Slavonije 14. siječnja, 2017.)
- Suzana Župan – Nakon pet godina života i rada u Njemačkoj; Vratile se: Odeš, vidiš, probaš, da bi sam shvatio gdje pripadaš (Glas Slavonije, 5. listopada 2021.)

4. Tekstovi o potomcima iseljenika

Autori su pronašli sljedeći primjer:

- M. Flego – LJETNA ŠKOLA „DOMOVINA“ U VINKOVCI-MA – Potomci naših iseljenika u obilasku su Slavonije; Osim iz Kanade i SAD-a, stigli su i mladi iz Australije, Švicarske, Argentine i Ujedinjenog Kraljevstva (Glas Slavonije 11. srpnja 2023.)

5. Tekstovi o useljenicima iz drugih zemalja u Hrvatsku

Tekstovi o useljenjima i stranim radnicima najnovijeg su datuma. Radi se o pojavi koja je masovnije primjere dobila tek nakon što je Hrvatska izgubila velik broj stanovništva i ostala bez radne snage u određenim gospodarskim granama.

Obrađena tema o useljenicima vidljiva je u sljedećim skupinama tekstova:

- Vesna Latinović – FILIPINAC I TALIJAN DRUGI ŽIVOT, S POGLEDOM NA DRAVU; Pizza-majstor i barist u Osijeku su našli više od posla i sigurne plaće; Jetlee Lasola s otoka je Mindanao, gdje su mu djeca; Giuseppe De Santis iz Napulja je došao s djevojkom; SVAKI ČETVRTI RADNIK U RH BIT ĆE STRANAC (Glas Slavonije, 7. veljače 2024.)
- Suzana Župan – TURISTIČKA SEZONA NEĆE USPJETI BEZ UVOZA RADNE SNAGE; Jadranu je potrebno čak 70 tisuća sezonaca, stižu i radnici iz Meksika (Glas Slavonije, 26. veljače 2024.)

Slična je struktura i kod drugih lokalnih medija na području pet županija slavonske regije: radio postaja i lokalnih televizija , ali u znatno manjem broju objava.

Rasprava

S obzirom na obuhvaćenost, a osobito s primjerima tekstova iz lokalnog medija, ostvarena je reprezentativnost uzoraka i kvaliteta istraživanja. Rezultati istraživanja pokazuju medijsko praćenje enormnog iseljavanja osobito u razdoblju od 2011 do 2021 godine što se poklapa s ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju. Posebno je analiziran Program Vlade RH iz 2018. godine gdje je upozoreno na određene probleme u

samoj provedbi. „Glas Slavonije“ je dao doprinos s više tematskih članaka, ali i s posebnim dodatnim podacima o osobnim sudbinama vezanih za iseljenje i ekonomski razvoj. Poseban doprinos istraživanja tema koje je objavio „Glas Slavonije“, a u cilju potvrde hipoteze ovoga rada je skupina istraživačkih rezultata raspoređenih po sljedećim tematskim područjima; život iseljenika, uspješni povratnici, ekonomski učinci kod iseljavanja, tekstovi o potomcima iseljenika i useljavanje u Republiku Hrvatsku stranaca. Osobiti prilog potvrdi hipoteze „lokalni mediji mogu ukazivati na lokalne probleme i djelovati na osvještavanje široke javnosti glede demografskih pitanja“, proizlazi iz dijela rada „Tematska struktura tekstova u Glasu Slavonije u promatranom periodu“ s posebno navedenim informacijama u poglavljima: Tekstovi o životu iseljenika u novim sredinama, Tekstovi o povratcima iseljenika u Hrvatsku, Tekstovi o ekonomskim učincima iseljavanja iz Hrvatske, Tekstovi o potomcima naših useljenika i Tekstovi o useljenicima iz drugih zemalja u Hrvatsku. Iz istraženih i prezentiranih podataka i njihovih rezultata proizlazi da i navedeni lokalni mediji kao u ovom slučaju „Glas Slavonije“ i lokalni dijelovi javnog servisa, s puno manjim utjecajem na nacionalnoj razini od najjačih nacionalnih medija i glavnog nacionalnog servisa, mogu dati doprinos u promociji zaustavljanja iseljavanja i povratku iseljenih osobito u sinergiji s programima i aktima vlasti i lokalne samouprave.

Kao dodatak potvrdi hipoteze o važnosti i utjecaju medija na razmišljanje i stavove o pitanjima iseljavanja i useljavanja navode se i sljedeće ranije teze:

„Mediji utječu na način na koji ljudi oblikuju mišljenja u društvu i od velike su važnosti za stvaranje vrijednosti i stavova. Masovni mediji se svakodnevno spominju kao društvene institucije koje javno komuniciraju s raznolikom publikom. Oni su sredstvo pomoću kojeg se osigurava komunikacija, a posrednici se informiraju o svemu“ (Zgrabljic Rotar, 2005, 16).

„Značajna je uloga medija u iseljeničkom procesu i odnosu dijaspore prema domovini. Mediji igraju ključnu ulogu u oblikovanju javnoga mnijenja, širenju informacija i utjecaju na narativ oko iseljavanja“ (Šola, Bičvić, 2018, 165).

Zaključak

Iz prethodnih rezultata i rasprave može se doći do više zaključaka. Posebice se to odnosi na opravdanost sudjelovanja javnih i komercijalnih lokalnih medija u razmatranju procesa koje je uzrokovala globalizacija. U suvremenim društvima značajna su pitanja ekonomske održivosti, odnosno u konačnici pitanje demografskog razvoja. Analiza je obuhvatila razmatranje pitanja s aspekta uloge dnevnih novina „Glas Slavonije“ kao lokalnog medija.

Iz analiza i rasprave proizlazi kako su procesi globalizacije pridonijeli tehničkom razvoju na civilizacijskoj razini kod svih zemalja; ali uz pozitivne postoje i vrlo negativni učinci globalizacije kod slabije razvijenih i srednje razvijenih zemalja. U prvom redu to su emigracije (iseljavanje) domicilnog stanovništva u razvijene zemlje) te imigracije (doseljavanje novog stanovništva) iz udaljenih zemalja s drukčijom kulturnom tradicijom.

Iako su demografi i ekonomisti još ranijih godina ukazivali na demografske probleme politika, obnašatelji vlasti nisu shvatili ova upozorenja. Tako je Republika Hrvatska tek 6. travnja 2018. godine utemeljila Vijeće za demografsku revitalizaciju Republike Hrvatske u svrhu praćenja i koordinacije provedbe mjera demografske politike iz Programa Vlade Republike Hrvatske za mandat 2016.-2020. godine. Uz to vrlo nepovoljan ekonomski položaj medija na tržištu utječe i na programsku politiku medija. Mediji su prinuđeni obrađivati i objavljivati teme za koje postoji komercijalni interes. Smatra se kako bi vlasti u Republici Hrvatskoj morale definirati okvire objavljivanja tema iz demografske obnove te osigurati financijska sredstva nacionalnim i lokalnim medijima za odgovarajuće praćenje tema iz ovog područja. Uz to, javni servis trebao bi imati obvezu objave sadržaja kojima se promovira povratak stanovništva i demografsku obnovu, a sve u skladu s budućim strategijama na razini države.

Analiza jednoga lokalnog medija pokazala je kako lokalni mediji nemaju utemeljenu politiku stalnog praćenja procesa iseljavanja odnosno demografske revitalizacije. Tekstovi iz ove oblasti objavljuju se povremeno, prema nahođenju i procjenama potrebe od strane novinara i urednika. Zbog navedene, naglašeno komercijalne, orijentacije medija u velikom dijelu je smanjen broj tematski profiliranih novinara za pojedine teme – tako da su novinari prinuđeni baviti se tzv. „svaštarenjem“ odnosno obrađivati

dnevnu tematiku iz različitih području. Zato se preporučuje specijalizacija i posebna edukacija novinara koji će obrađivati teme iz demografske obnove Hrvatske, svjesni naravno poteškoća u kojem se mediji, a posebice oni na lokalnoj razini, nalaze. Stoga se može zaključiti da je na temelju analize, istraživačkih rezultata, rasprave i zaključaka potvrđena postavljena hipoteza kako lokalni mediji mogu ukazivati na lokalne probleme i djelovati na osvještavanje široke javnosti glede demografskih pitanja te su stvoreni razlozi za nastavak ove svakako aktualne teme.

Izvori i literatura

Knjige

Lazibat T., Kolaković M. (2004). *Međunarodno poslovanje u uvjetima globalizacije*. Zagreb: Sinergija nakladništvo d.o.o.

Članak u časopisu

Čolić, S. (2004). Globalizacija, kultura kapitalizma i globalna kultura. *Narodna umjetnost: Hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 41(2), 185-192.

Šola, I., Bičvić, M. (2018). Ekonomsko iseljavanje iz Slavonije u SR Njemačku. Neka identitetska, psihološka i etička pitanja. *Bogoslovska smotra*, 88(1), 157-175.

Članak u konferencijskom zborniku ili poglavlje u knjizi/monografiji

Akrap, A. (2018.). Depopulacijske tendencije u Slavoniji. U: F. Šanjek, P. Aračić, M- Čurić (ur.), *Kamo ide istočna Hrvatska? Demografsko stanje, prognoze i traženje izlaska iz krize Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema* (str. 39-73). Zagreb – Đakovo: HAZU

Ivanović, M., Požega, Ž (2010.). Ekonomski razvoj Slavonije i Baranje – prilozi za makro- ekonomsku analizu regionalnog razvoja u RH; 2nd International Conference „Vallis Aurea: Focus on Regional Development (str. 475–486). Požega: DAAAM International Vienna i Veleučilište u Požegi.

Zgrabljic, Rotar, N (2005.). Medijska pismenost i civilno društvo. U: N. Zgrabljic-Rotar(ur.), *Zbornik radova Mediacentar* (str 9- 45). Sarajevo (BiH), Mediacentar

Dokumenti, izvješća i druge institucionalne publikacije

Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2011 (2012). Zagreb, Državni zavod za statistiku
Migracija stanovništva RH u 2021 (2012). Zagreb, Državni zavod za statistiku.

Zakoni, pravilnici i upute te sudske i arbitražne prakse

Program Vlade Republike Hrvatske za mandat 2016.-2020. Zagreb. URL. <https://rdd.gov.hr>, pristupljeno 20. travnja 2024.

Program Vlade Republike Hrvatske za mandat 2020.-2024. URL. <https://vlada.gov.hr>, pristupljeno 20. travnja 2024.

Narodne novine (2024.). Strategija demografske revitalizacije Republike Hrvatske do 2033. godine; NN 36/2024.

Vlada Republike Hrvatske (2022.). Ugovor između Hrvatske radiotelevizije i Vlade Republike Hrvatske za razdoblje od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2027.. URL: <https://vlada.gov.hr>, pristupljeno 5. ožujka 2024.

Izvori iz medija

Alilović I. Tvrtka H&MV zaposlit će 70 radnika, Glas Slavonije 11. kolovoza 2023.
Bošnjak I. Istraživanje o emigraciji u Njemačku, Glas Slavonije, 14. travnja 2018.
Flego, M. Ljetna škola „Domovina“ u Vinkovcima, Glas Slavonije 11. srpnja 2023.
Jerković, D. „Egzodus koji ne prestaje“, Glas Slavonije, 15. i 16. prosinca 2018.

Latinović, V. Filipinac i Talijan drugi život s pogledom na Dravu; Glas Slavonije, 7. veljače 2024.

Nenadić, E. Službene statistike drukčije od stvarnosti, Glas Slavonije, 24.4.2019.
Prusina T. Poticanje povratka nedavno iseljenih, Glas Slavonije 11.11. 2019

Prusina T. Doznake iz inozemstva skočile na 7 % BDP-a; Glas Slavonije, 4. i 5. ožujka 2023.

Župan S. Braća Šošić zatvorila tvrtku u Münchenu i otvorila u Osijeku, Glas Slavonije 14. siječnja, 2017.

Župan S. Nakon pet godina života i rada u Njemačkoj; Glas Slavonije, 5. 10 2021.

Župan S. Turistička sezona neće uspjeti bez uvoza radne snage; Glas Slavonije, 26. veljače 2024.

Ostali izvori na Internetu

Ivanović, M. (2016.): Gospodarski aspekti migracija; „Migracije u Hrvatskoj“. Vukovar, Europski dom.

URL:<https://www.panon.eu/tekst/hr/131/Ivanovic%20MIGRACIJE%202016%20Vu.pdf>, pristupljeno 2. travnja 2024.

Ivanović, M. (2016.): Migracije – prilika za Hrvatsku?; *Europe calling Zagreb: Migration und Integration*. Zagreb, Friedrich Ebert Stiftung. URL: <https://croatia.fes.de/de/e/europe-calling-zagreb-migration-und-integration>, pristupljeno 20. travnja 2024.

HRT (2022): Ugovor između HRT i Vlade RH za razdoblje od 1 siječnja 2023. do 31. prosinca 2027. <https://o-nama.hrt.hr/hrt/dokumenti-zakoni-pravila-pravni-akti-7761>, pristupljeno 5. ožujka 2024.

Glas Slavonije <https://www.glas-slavonije.hr>, pristupljeno 9. travnja 2024.

THE ROLE OF LOCAL MEDIA IN PROMOTING ECONOMIC SUSTAINABILITY

Abstract

Globalization processes have contributed to technical development at a civilizational level across all countries, but there are also very negative effects in less developed and medium-developed countries. Primarily, these include emigration of the local population to developed countries and immigration from distant countries with different cultural traditions. For instance, between 2011 and 2021, 329,268 residents left Croatia, while from 2001 to 2010, 88,548 emigrated. There are multiple reasons for these processes—cultural, social, and economic. This paper will consider the role of the daily newspaper Glas Slavonije as a local media outlet in promoting economic sustainability, ways of media coverage of the mentioned issue which should contribute to measures to slow down emigration, i.e. stop emigration and begin the process of returning the domicile population. The aim of the research is to determine the existing practices of local media in promoting the economic sustainability of Croatia and to outline the necessary actions. Methodology: Desk research will be conducted to gather works on theoretical frameworks and to perform a preliminary analysis of local media. Temporal and spatial scope: The area of the Republic of Croatia, particularly five counties in the Slavonian region, from 2013 to 2021.

The hypothesis is proposed regarding the significant role of local media in the globalization process, which has brought about developments in technological and market aspects, but has also had negative effects on demographic processes that significantly impact the economic sustainability of the Republic of Croatia. The main hypothesis states that local media can highlight local issues and raise public awareness regarding demographic matters. In this sense, research has been conducted on available local media, based on which appropriate conclusions have been drawn after analysis and discussion. In the conclusion, a framework of necessary activities for local media in promoting economic sustainability in the Slavonian region of Croatia will be proposed, along with directions for future research.

Keywords: economic sustainability, emigration, globalization, local media, Slavonic region